



Sveriges lantbruksuniversitet  
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds-  
och växtproduktionsvetenskap

# Filmen som verktyg för landskapsarkitekter

– Inventering och analys av processer på en plats

Carl-Johan Banck

Självständigt arbete • 15 hp  
Landskapsarkitektprogrammet  
Alnarp 2016

Filmen som verktyg för landskapsarkitekter – Inventering och analys av processer på en plats

Film as a tool for landscape architects –Inventory and analysis of processes at a place

Carl-Johan Banck

**Handledare:** Anders Westin, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

**Examinator:** Arne Nordius, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

**Omfattning:** 15 hp

**Nivå och fördjupning:** G2E

**Kurstitel:** Kandidatexamensarbete i Landskapsarkitektur

**Kurskod:** EX0649

**Ämne:** Landskapsarkitektur

**Program:** Landskapsarkitektprogrammet

**Utgivningsort:** Alnarp

**Utgivningsår:** 2016

**Elektronisk publicering:** <http://stud.epsilon.slu.se>

**Nyckelord:** Film, Landskapsarkitektur, Platsanalys, Processer, Filmkamera

## Sammandrag

Den här uppsatsen undersöker filmmediets egenskaper och på vilket sätt den rörliga bilden kan bidra till en djupare förståelse för en plats.

Arbetet är uppdelat i två delar. Den första delen är en litteraturstudie där filmen blir jämförd med andra illustrativa medier. Den andra delen är ett praktiskt avsnitt som består av experiment där filmkameran används för att dokumentera en plats. Avsikten är att undersöka hur ett arbetssätt med filmkameran kan bidra till nya idéer kring för den som vill göra analyser inför en gestaltning.

## Abstract

This bachelor thesis examines film's characteristics and the way in which the moving pictures can contribute to a deeper understanding of a place.

The work is divided into two parts, a literature part where film is being compared with other illustrative mediums and a practical part consisting of experiments in which the film camera is used to document a place. The intention is to examine how working with camera can lead to new ideas for those who want to perform analysis prior to a design of a place.

# INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammandrag  
Abstract

<b>Inledning</b>	sid.	5
Bakgrund		6
Frågeställningar		6
Mål och syfte		6
Material och metod		6
Om att dokumentera platser		7
<b>Filmen som verktyg för att dokumentera en fysisk plats – en jämförelse med andra illustrativa medier</b>		
Fotografiet		8
Skisser		10
<b>Filmen som verktyg för att dokumentera en fysisk plats – en jämförelse med andra illustrativa medier</b>		
<b>Filmmediets egenskaper-vad tillför rörliga bilder?</b>		
Vad är film?		12
Hur kan landskapsarkitekten ha nytta av film?		12
Vad kan rörliga bilder tillföra när man dokumenterar en plats?		14
<b>Experiment – Inventering och analys av processer på en plats</b>		
2 praktiska försök		16
Timelaps		16
Stillastående filmkamera/ Tidsperspektiv		17
<b>Val av plats</b>		18
Beskrivning av platsen		19
Utrustning		21
Kameraföring		21
Ljud		21
Utförande		21
Klipp och redigering		22
Resultat		23
Avslutande diskussion och reflektion		25
Referenser		27
Otryckta källor		
Elektroniska källor/Internet		
Tryckta källor		





## Bakgrund

Jag har alltid varit fascinerad av film och rörliga bilder och tänkte att det skulle vara ett intressant ämne att behandla i ett kandidatarbete. Pennan tillsammans med kameran har länge varit arkitektens viktigaste instrument för att förmedla idéer och undersöka platser. Båda verktygen har undersökts i otaliga uppsatser och böcker.

Min uppfattning är att den rörliga filmen, till skillnad från skissen och stillbilden, är ett redskap som används för sällan inom arkitekturen och landskapsarkitekturen.

Filmen har sedan dess uppkomst använts för att dokumentera skeenden och gett uttryck för vår kreativitet. Filmen har under en längre tid varit, och är fortfarande, ett verktyg för att förmedla regissörens eller fotografens idéer.

Historiskt sett har filmen som verktyg för att fånga landskap mest används av människor med annan utbildning än inom arkitektur. Sällan har deras avsikt varit att inventera platser inför en omgestaltning, filmen har snarare använts till att fånga utvalda händelser och processer.

James Benning är en filmare som bland annat filmat olika processer i landskapet. I filmen *Los 2003*, filmar han ett passagerarflygplan på väg in till landning, med ett fast objektiv och utan några panoreringar med kameran. I filmen som är ca två minuter lång ser man först planet landa och efter det så rullar filmen vidare. Filmen fångar då i cirka en och en halv minut stadens liv och ljud, stadens ambians helt oredigerat. Omedvetet eller inte så lyckas hans metod fånga omgivningen på ett sätt som skulle kunna användas av oss landskapsarkitekter vid inventering av platser.



Figur 1. Människor som rör sig mellan Konsthallstorget och St.Johannesplan. (Carl-Johan Banck 2014-05-19)

Jag tror att det finns möjligheter i filmmediet för arkitekten. Ett sammansatt dokument av ljud, ljus och tid, attribut som andra gestaltande uttryck som skissen eller fotografiet inte har. Det är ett enkelt medium med en stor dragningskraft som kan skapa starka känslor hos betraktaren.

De här tankarna ledde till en vilja att dels undersöka hur landskapsarkitekten kan använda den rörliga filmen som instrument för att analysera och inventera fysiska platser och dels att utforska hur filmen kan dokumentera processer på en plats.

Kanske kan filmens intryck ge en djupare förståelse för en plats vilket i slutändan kan leda till en bättre gestaltning?

## Frågeställningar

Det här är de frågeställningar som det här arbetet ska försöka besvara:

- Hur kan landskapsarkitekten använda den rörliga filmen som instrument för att dokumentera och analysera fysiska platser?
- Vilka aspekter kan filmen fånga på en plats som inte andra illustrativa medier visar?
- Kan filmens intryck ge en djupare förståelse för en plats och skulle detta i slutändan kunna leda till bättre gestaltning?

## Mål och syfte

Målet är att undersöka filmmediets egenskaper och på vilket sätt den rörliga bilden kan bidra till en djupare förståelse för en plats. Avsikten är att undersöka hur ett arbetssätt med filmkameran kan bidra till nya idéer kring för den som vill göra analyser inför en gestaltning. Förhoppningen är att detta i framtiden leder till bättre arkitektur.

## Material och Metod

Det här arbetet kommer att bestå av två delar. I den första delen ska jag undersöka filmens kvalitéer i jämförelse med andra medier i en litteraturstudie, och sedan följa upp det med en praktisk del där jag använder filmen för att själv dokumentera och analysera en fysisk plats. Efter det kommer jag att analysera och diskutera utfallet.

I litteraturstudien kommer jag att presentera filmen som verktyg och samtidigt jämföra den med andra redskap som kan användas för att illustrera en plats, i synnerhet fotografiet och skissen. Jag kommer sedan att försöka ta reda på vad filmmediet kan tillföra.

I den praktiska delen av arbetet tänker jag med filmkamera ta rörliga bilder av en fysisk plats. Tanken är sedan att, genom metoder som jag behandlat i litteraturdelen, söka efter vilka aspekter av en plats man kan fånga med filmkameran.

I analysen av den praktiska delen av arbetet vill jag återkoppla till litteraturstudien och genom en diskussion sammanställa resultatet. Tanken är att det sedan kan bidra till nya idéer kring ett arbetssätt med filmkameran för den som vill skapa sig en rikare förståelse om en plats i analysarbetet.

## Om att dokumentera platser

Att dokumentera och analysera platser är ett återkommande och grundläggande moment för alla arkitekter. Det hjälper vår förståelse av platsen och kan visa sambanden med omgivningen. Insikterna leder ofta till inspiration för en förestående gestaltning. Att inventera och sedan analysera enskilda och gemensamma processer på en plats ger, förhoppningsvis, landskapsarkitekten en insikt i hur man bättre kan påverka det som önskas förändras på platsen.

Jag kommer utforska och jämföra tre stycken illustrativa verktyg som vi idag har till vårt förfogande när vi dokumenterar platser; fotografiet, skissen och filmen. Fotografi och skiss är två tekniker som idag är välanvända och välkända för arkitekter medan filmen som verktyg för att dokumentera platser är relativt oanvänt. Därför kommer jag att, under kapitlet ”Filmen som verktyg för att dokumentera en fysisk plats – en jämförelse med andra illustrativa medier”, göra en djupare undersökning om vad den rörliga bilden kan bidra med i analysarbetet.

## Fotografiet

“Att fotografera är att tillägna sig det man fotograferar ”  
(Sontag, 1981, sid. 14)

Sedan uppfinnandet av fotografiet har mediet överöst oss med bilder. Det fångar omedelbart en bild av vad betraktaren siktar på genom kamerans sökare. Fotografi är tillsammans med skissen de mest använda verktygen för inventering idag för arkitekter. Kameran är något som de flesta har med sig idag överallt och den har även blivit enklare att använda. Men hur skiljer sig stillbilden från den rörliga bilden och skissen när man ska dokumentera och analysera en plats?

Jag tänkte här beskriva fotografiet och sedan jämföra det med de andra illustrativa medierna. Jag kommer också resonera kring dess användning som inventering-och analysverktyg.

Mo Zell (professor i arkitektur och författare av boken ”*Architectural drawing course*”) skriver att fotografiet, precis som skissen, ger artister möjlighet att fånga ett ögonblick i tiden. Skillnaden mellan dem två är att skissaren måste i högre grad göra en medveten representation och fatta beslut om vad som ska tecknas. (Zell, 2008, sid. 38)

Sonja Sontag skriver i sin bok ”*On photography*” att ta ett fotografi är att göra sig delaktig i ett annat tings föränderlighet.

”*Just genom att skära ut detta ögonblick och frysa fast det bär alla fotografier vittnesbörd om tidens obevekliga nedsmältning*” (Sontag, 1981, sid. 26)

Författaren menar att fotografier, till skillnad från rörliga bilder som filmen, kan vara mer minnesvärda eftersom de är ett utsnitt ur tiden och inte en ström av bilder. I filmen däremot annulleras varje bild av den som kommer efter i flödet av avbildningar. (Sontag, 1981, sid. 26)

Hon skriver även att fotografiet är en förlängning av motivet och att det blir till ett verksamt medel för att tillägna sig det, ett sätt att få kontroll över det. (Sontag, 1981, sid. 176)

I sitt arbete *Fotografiets betydelse för människan* skriver Ida Karlsson om vikten av att vara bildkritisk, både som bildbetraktare och som fotograf. Bilden är aldrig omedveten och bilden är alltid vald av någon. Hon skriver vidare att fotografering är ett sätt att rama in vilket även betyder att någonting lämnas utanför. Karlsson säger att fotografens val är avgörande för bildens betydelse och att hans eller hennes val, medvetet eller omedvetet, formar bildens berättelse. Hon anser också att betraktare ofta ser på fotografier utan att vara medvetna om fotografens avsikt. (Karlsson, 2007, sid. 4)

## Att skissa

*”Vad du än tecknar kommer det etsa sig in i ditt minne”  
Betty Edwards*

Ytterligare ett verktyg för landskapsarkitekten att dokumentera och analysera sin omgivning är att skissa. I boken *”Skissandet som didaktiskt fenomen”* beskriver Pirjo Birgerstam, universitetslektor i psykologi vid psykologiska institutionen i Lund och expert vid Universitetspedagogiskt Centrum (UPC), skissen som något som kan vara alltifrån en omedelbar anteckning till en mycket komplicerad problemlösning. (Birgerstam 1997, sid. 6)

Skissandet har även fler funktioner enligt Birgerstam, det kan vara ett redskap för gestaltning eller för att kommunicera med, men det kan också användas för att samla sinnesintryck. Hon utvecklar det sistnämnda i hennes text *”Skissen som didaktiskt fenomen”*, där beskriver hon vad skissen har för funktion när vi avbildar något:

*”Skissandet som arbetsmetod kan användas för att samla sinnesintryck om något omedelbart man sett eller hört och som fångat ens intresse. Det kan handla om schematiska eller detaljrika avbildningar, studier av proportioner kompositioner, ljus- och skuggspel, markbeläggningar, parkbänkar, torg, gatubelysningar, fontäner, alléer, träffpunkter eller andra fängslande detaljer...”* (Birgerstam 1997, sid. 14)

Författaren menar att man genom skissandet både kan utöka sin egen bildvärld samtidigt som det lyfter förståelsen för samband mellan olika sakförhållanden. Hon skriver att skissandet skapar en bildkälla som man kan hämta inspiration ur senare. Det är samtidigt en metod som kan skapa frustration hos tecknaren enligt Birgerstam. Hon beskriver frustrationen som något som driver skapandets och skissandets dynamik och motor. (Birgerstam 1997, sid. 17)

De avbildande skisserna kan också användas för att skapa samtal. Det ökar skissens kommunikativa förmåga om tecknaren är tillräckligt tydlig så att andra kan förstå och reagera enligt Birgerstam. Skissandet är en process som pågår på flera medvetandenivåer enligt henne. Det är allt ifrån omedvetna och oreflektiva intryck och infall som gestaltar sig i skissens form, till något som mer liknar målstyrda lösningsförsök av ett bestämt delproblem i ett målmedvetet skissande. (Birgerstam 1997, sid. 10)

I Jonas Erikssons arbete *”Ut och skissa! -skapande studier som väg till platskännedom”* beskriver han hur han använder *”känsluskisser”* för att lära känna en plats. De här känsluskisserna blir här ett sätt att översätta processer på platsen till en bild. Han beskriver nedan hur han gestaltar känslan och sinnesintrycken av platsen till en skiss. (Eriksson, 2014, sid. 12)



Figur 3. Skissbok (Carl-Johan Banck 2016-02-25)

*"No. 23. Motiv Rörelse, folkstim, ljud, bilar. Jag nådde en plats nära Hugo Alfvéns väg där det var fullt av liv. Ljuden av aktivitet flödade från alla håll. Bilar kom, människor stod och samtalade sinsemellan, en kvinna med barnvagn passerade, fågelkvitter, ljudet av fotsteg. Jag försökte teckna ner allt jag hörde, de aktiviteter jag såg. Känslan av att betrakta tusen händelser samtidigt. Många bilar kommer och går här, jag känner mig underordnad och som fotgängare hotad av trafiken."*  
(Eriksson, 2014, sid. 19)

Sammanfattningsvis har skissprocessen som avbildande verktyg ett brett register med funktioner. Många av dessa har den gemensamt med den rörliga filmen och fotografiet, till exempel dess kommunikativa förmåga och som verktyg för att samla sinnesintryck. Något som utmärker skissen från filmen och fotografiet är att den enkelt kan växla perspektiv, skala samt skapa "snitt" genom material. Den verkar samtidigt skapa en starkare minnesbild hos tecknaren. Den skärpta uppmärksamheten som tecknaren momentant befinner sig i när hen skissar ger ett bildminne av det som avbildats som kan användas vid andra tillfällen. Möjligheten att göra anteckningar och notera intressanta föremål direkt i skissen skiljer den också från de andra verktygen.

## Filmen som verktyg för att dokumentera en fysisk plats – en jämförelse med andra illustrativa medier

*“Näst efter verkligheten (och direkta medier som t ex teater) är film och tv ensamma om att samtidigt beröra tre av människans fem sinnen. Vi kan både se bilderna, höra och, i viss mån, känna ljuden.”* (Jenninger, 2005, sid. 41)

Vi landskapsarkitekter använder skisser och fotografi, statiska metoder, för att fånga något som är föränderligt. Kan den rörliga bilden hjälpa oss i det praktiska arbetet?

Det här avsnittet kommer att inledas med en kort beskrivning av vad film är och sedan vidare utforska vad filmmediet kan bidra med som verktyg vid dokumentering och vid analysen av en plats.

### Vad är film?

Filmen är i grunden sammanfogningar av flera fotografiska bilder som med rätt hastighet ger illusionen av rörelse när den projiceras på en yta. Bilden som då uppstår på ytan är vad som brukar kallas den *rörliga bilden*. Idag registreras även ljud på ett ljudband och blir en viktig komponent av filmen. (Nordmark, 1976, sid. 52-57). Det som utmärker filmen är att dess fyra beståndsdelar: ord, bild, ljud och rörelse. Inget annat medium besitter dessa tillsammans.

### Hur kan landskapsarkitekten ha nytta av film?

Enligt Jenninger är filmen ett effektivt kommunikationsmedium. Upplevelsen engagerar mottagarens referensramar, erfarenheter, kunskaper och minnen, så att vi känner igen oss i berättelserna. Då kan budskapen lätt nå fram till oss. (Jenninger, 2005, sid. 41)

Mads Farsø belyser i sitt arbete *”Landskabsbyens æstetik- En undersøgelse af filmmediet som redskab til belysning af forstadens omgivelseskarakter”* filmmediet som en kvalitativ representationsform när man söker efter ett subjektiv och verklighetsnära återgivning av en plats. (Farsø, 2013, sid 5)

*”Filmmediet repræsenterer dimensioner som bevægelse, tid og lyd, som synes fraværende i repræsentationer af det arkitektoniske i plan, snit eller perspektiv. Film fremmer et alternativt udviklingsblik, der via filmiske repræsentationer af kroppens muligvis uopmærksomme sansninger, kommer tættere på at beskrive ambiens – omgivelsernes karakter.* (Farsø, 2013, sid 29)

Farsø beskriver vidare om filmkameran som ett ”fenomenologiskt redskap” som kan komplettera traditionell arkitektonisk registrering samt att mediet, via den



kombinerade bild-, tid- och ljudokumentationen, bidrar till att tydliggöra hur omgivningar upplevs som större komplex, och hur komplexiteten konstituerar deras meningsinnehåll. (Farsø, 2013, sid 42)

Jenniger och Farsøs beskrivningar av filmmediet bekräftar bilden av filmen som ett bra verktyg för inventering och analys av en plats.

## Vad kan rörliga bilder tillföra när man dokumenterar en plats?

I den här delen av arbetet kommer jag under några rubriker att undersöka hur andra har dokumenterat platser med film. Jag kommer även, med den teoretiska delen av arbetet som grund, att beskriva och utföra praktiska experiment där jag dokumenterar en fysisk plats med film.

William H. Whyte var en av de första att filma städer och människor för att hitta samband mellan dessa. Han var en amerikansk urbanist och journalist, också kallad för en "people-watcher", som använde film för att dokumentera platser. I hans film "*The Social Life of Small Urban Spaces*" studerade människors beteende i amerikanska storstäder. Till hans hjälp hade han assistenter som använde filmkameror och anteckningsblock för att fånga substansen av det urbana livet på ett mätbart och objektivt vis.

I filmen utforskar han flera filmtekniker för att fånga det han vill undersöka, men alla har gemensamt att filmkameran är monterad på ett stillastående stativ. Då filmen är inspelad 1969 är det troligt att filmkamerans storlek och tyngd helt enkelt gjorde det opraktiskt att filma en scen gående med den. Whyte och hans assistenter använde sig dock av svepande panoreringar och varierande höjd på stativen (allt från marknivå till bilder tagna från taket av skyskrapor) för att genomföra sina studier.

Whyte använde sig även av en "time-laps"-metod för att göra en solanalys av ett torg i New York. Genom att ta en serie av bilder med ett givet intervall kan han senare animera (från latin: *ge* själ eller levenadegöra) bilderna genom att visa dem i snabb följd för att skapa rörliga bilder. Med filmkameran placerad högt ovanför ett torg observerar han de mänskliga processer som sker när solen strålar förflyttar sig över torget.

En annan som arbetat mycket med filmen i sitt arbete är Mads Farsø. Han är en landskapsarkitekt från Köpenhamn som har skrivit mycket om film och landskap och även undervisat på flera platser i världen om sitt arbete.

Det finns några särskiljande drag mellan Farsø och Whyte sätt att arbeta med filmen. När Whyte söker samband som går att beskriva på ett mätbart sätt så arbetar Farsø med värden som är svårare att ta på, men som är av samma vikt.

Mads Farsø beskriver i sin text "*Landskabsbyens æstetik- En undersøgelse af filmmediet som redskab til belysning af forstadens omgivelseskarakter*" tre olika sätt att använda filmkameran som redskap för att beskriva sin omgivning. Han skriver att han försöker att fånga stadens omgivningskaraktär, dess *ambiens*, och även belysa;

*"...filmmediet som et redskab til at indfange og begrebsliggøre omgivelsesmæssige kvaliteter knyttet til lyd, bevægelse, tid og krop."*  
(Farsø, 2013, sid 242)

Nedan är tre av Farsøs metoder sammanfattade:

(Fri översättning)

Tidsperspektiv: Ett omgivningsanalytisk tillvägagångsätt med en rad inställningar, filmat med en fixerad filmkamera på ett stativ i normal ögonhöjd. Tidsperspektivet tydliggör, hur ljud bidrar till upplevda känslan av en omgivning. Det fasta objektivet och den fasta kameran accentuerar ljudets betydelse, flyktiga och banala händelser som är signifikanta för känslan av omgivningens ambiens. (Farsø, 2013, sid 108)

Farsø beskriver tid som något som ger omgivningarna en kontextuell grund så väl som potentiella estetiska kvalitéer. Han skriver vidare att tidens inverkan borde undersökas i typologiska studier av omgivningar. (Farsø, 2013, sid 78)

Rörelseperspektiv: En obruten filmisk registreringsrörelse genom en omgivning, där kamerans upptagningsperspektiv är förskjutet ner ifrån allmän ögonhöjd. Filmperspektivet visar hur rörelsen dramatiserar omgivningen, i det att kamerans förflyttning från a till b tydligt skapar ett handlingsförlopp samtidigt som att eventuella arkitektoniska hierarkier i omgivningen upplöses. Det från normal ögonhöjd förskjutna filmkameraperspektivet tydliggör, hur omgivningarna får sin ambiens genom höjden och inte minst hastigheten, varifrån den upplevs. (Farsø, 2013, sid 108)

Farsø skriver att förloppsekvenser hjälper till att utgöra realiseringar av våra omgivningar. Därför kan rörelseperspektivet under en vandring möjligtvis sätta subjektet fritt till att se det sköna i omgivningar som betraktas som fula. (Farsø, 2013, sid 78)

Dubbelperspektiv: En filmisk montageform, där det växlas mellan olika kamerainställningar, som visar ett subjekt, som i en vandring genom omgivningen introduceras till den kroppsliga upplevelsen av platsen. Perspektivet beskriver, hur ett subjekt kroppsligt upplever sin omgivning i nuet, likt hur den filmiska kroppen fungerar som en måttstock för omgivningens skala. Det visar, hur subjektets närvaro i omgivningen är konstituerande för upplevelsen och erkännandet av ambiens. (Farsø, 2013, sid 108)

Där var några metoder som används och som använts för att fånga olika aspekter av staden och landskapet vi lever i. Jag menar att alla metoderna ovanför skulle kunna tillföra något mer än skisspennan och kameran när man dokumentera en plats.

## Experiment – Inventering och analys av processer på en plats

Den här delen av arbetet kommer först beskriva de försök med filmkamera som jag menar, med utgångspunkt i litteraturdelen, är bäst lämpade för att inventera och analysera en plats. Min förhoppning med experimenten är att de ska visa att inventering med filmkamera visar aspekter av platsen som andra illustrativa medier som används för att inventera platser, inte kan visa.

Den praktiska delen av arbetet kommer att bestå av mina försök med att dokumentera en fysisk plats och sedan analysera denna. Tanken är att genom praktiska experiment undersöka vilka mönster som framkommer när man filmar en plats. Avsikten är att det sedan kan bidra till nya idéer kring ett arbetssätt med filmkameran för den som vill skapa sig en rikare förståelse om en plats.

### 2 praktiska försök

De praktiska filmexperiment som jag menar passar mina kriterier för det jag vill undersöka är dels en variant av *time-lapse* metoden som Whyte utforskat i sin film ”*The Social Life of Small Urban Spaces*”, och den andra är baserad på Farsøs ”*Tidsperspektiv*” som jag behandlade i det tidigare kapitlet om film.

Det förstnämnda valde jag för att metoden visar hur människor rör sig över en plats, resultatet blir där till en abstraktion av mönster utan ljud. Den sistnämnda metoden ger en oredigerad bild av en plats och har ett stort fokus på ljud. Försöken täcker olika delar av filmediet spektrum och förhoppningsvis kompletterar de varandra väl.

#### 1. Timelaps

I det här experimentet vill jag försöka fånga hur solen rör sig över en plats. Tanken är att filma ett en hel dag från soluppgång till dess att solen går ner. Jag hoppas också att kameran fångar hur människor rör sig över platsen och att man ser mönster i hur människor förhåller sig till varandra där. Gemensamma processer, enskilda processer och människors interaktion med platsen.

Genom att ta en serie av bilder med ett givet intervall kan jag senare animera (från latin: *ge* själ eller levenadegöra) bilderna genom att visa dem i snabb följd för att skapa rörliga bilder. Med att använda en så kallad *time-lapse* metod hoppas jag kunna fånga mönster som man inte ser i realtid.

I boken ”*Time-lapse Photography: An Introduction*” beskriver Ryan Chylinski hur metoden fungerar:

*”Time-lapse photography is a cinematography technique whereby the frequency at which film frames are captured (aka the frame rate) is much lower than that which will be used to play the sequence back.”*

(Chylinski, sid 14, 2013)

Jag använder en fast kamera på ett fast stativ i försöket.

## 2. Stillastående filmkamera/ Tidsperspektiv

I det här experimentet vill jag försöka fånga rumslighet, skala, proportioner, ljud och ljus. Tanken är att undersöka platsen med filmkameran på samma sätt som om jag tecknade av den i en skissbok. Detta för att komma närmare en metod med filmkameran som lämpar sig bra som inventeringsverktyg över platser. Farsøs tidsperspektiv får stå som modell till metoden.

Med filmkamera fastmonterad på ett fast stativ, i normal ögonhöjd, undersöker jag platsen från olika vinklar. Det fasta perspektivet sätter ljudet i fokus.

## Val av plats



Figur 4. Området omkring St. Johannesplan och Konsthallstorget i Malmö.  
(Carl-Johan Banck 2015-06-04)

Jag har valt området runt St. Johannesplan och Konsthallstorget i Malmö som plats för mina försök. Det är en anlagd plats, som ska byggas ut med fler bostäder, kontor och förskola, belägen i de centrala delarna. Jag beslutade att det är metoden som ska stå i fokus i det här arbetet och att valet av platsen är underordnat. Men det är en intressant plats på det sättet att den dels har nybyggda element och en planerad utbyggnad, det ger en möjlighet till att undersöka och jämföra delar som är nyligen är anlagda och andra som ska bytas ut. Det kan även vara intressant att platsen är helt nybyggd ur en dokumentationssynpunkt, kanske kan filmförsöken visa vilka funktioner som fungerar som de är tänkta att göra och vilka som inte gör det? Sammantaget är det ett område som på många sätt liknar de platser som en arkitekt kan tänkas behöva inventera inför en ny gestaltning, och därför anser jag att det är en bra plats för mina försök.



## Beskrivning av platsen

Jag har valt en offentlig plats och det är området omkring S:t Johannesplan och Konsthallstorget i Malmö som är kulissen för mina försök. De sammankopplade torgen ligger centralt belägna i Malmö med mycket människor som rör sig över och mellan dem.

När Malmö stad ansåg att den här platsen skulle rustas upp för att möta högre krav så arrangerade de en tävling som ett lag bestående av arkitektbyrån White vann med sitt bidrag ”Öppen scen”. Tanken var att skapa en plats runt området vid triangeln som kunde användas som en öppen scen för alla invånare.



Figur 5 Konsthallstorget i Malmö.(Carl-Johan Banck 2015-06-04)

Konsthallstorget består av en generös offentlig yta framför Malmös Konsthall. Det ljusa betonggolvet ska ge en lyxig känsla och är tänkt att fungera som Malmös ”vardagsrum” enligt White. Ett ledord som återkommer är flexibilitet och det ska enligt landskapsarkitekterna vara enkelt att byta ut plattor i ytan för utställningar eller andra tillfälliga evenemang. Det finns vattenlekselement som skapar ljud och rörelse och lockar barnen i området. En stor upphöjd betongcirkel skapar en multifunktionsyta. Den upphöjda betongskivan är tänkt att användas som en scen eller en bänk. Den har också en belysning underifrån som lyser upp den under kvällstid. Den används också i stor utsträckning av skejtare i området.



Figur 6. Utblick mot St.Johannesplan Malmö.(Carl-Johan Banck 2015-06-04)

Sammankopplad genom ett gemensamt golv och gemensamma detaljer med Konsthallstorget är St. Johannesplan ett torg som många människor rör sig över varje dag. Torget omringar en av uppgångarna till den nya triangelstationen och kopplar samman St. Johannes kyrka med triangelns köpcentrum.

Det är många pendlare och människor som ska till sina jobb som rör sig här och den största delen av cykeltrafiken följer långsmed Rådmansgatan eller korsar den. På Rådmansgatan rör sig idag hundratals bussar över ett dygn och norra citytunneluppgången från triangelstationen är en knutpunkt för många resenärer. Arkitekturen i den nya utbyggnaden av triangelhuset och triangelstationens glasförsedda tak står i kontrast till Jugendkyrkan. Torget har fått nya rundade sittmöbler som kompletterar den populära kyrktrappan vid soliga dagar. Det är en plats med många processer under dygnet.

Det finns även ett större område där nya byggnader och funktioner nu är under utredning. Den platsen har idag en gymnastikhall, som är vänd mot konsthallen, och där finns även tennisplaner och parkering.

Med sina kontraster kan platsen göra filmförsöken intressanta och på så vis förenkla analysarbetet, då det förhoppningsvis blir enklare att se mönster och fenomen.



## Utrustning:

Jag kommer att använda en Nikon d5000 systemkamera med ett 18-55 objektiv för att filma försöken. Kameran filmar i 720p vilket är tillräckligt hög upplösning för försöken. Den har även en inbyggd mikrofon som kommer att fånga upp en del av omgivningens ljud även om den är känslig mot vind.

Inspelade filmer har med den här kamerans tekniska förutsättningar en max längd på 5 minuter per videoklipp.

Stativet jag kommer att använda är en tripod (dvs. 3 stödben) och är cirka 1.5 meter högt. Kameran kommer upp ytterligare lite till när man sätter den ovanpå adaptorn till stativet. Detta kommer att sätta perspektivet i försöken till den ungefärliga ögonhöjden för medelmänniskan.

## Kameraföring

Jag valde även att filma med statisk fokus för att göra mindre påverkan på filmen. Jag gjorde av samma skäl inga panoreringar eller förflyttningar när kameran filmade.

## Ljud

Jag anser att ljudet från platsen kommer att vara viktigt för den senare analysen. Därför kommer jag enbart att använda det inspelade ljudet från inspelningarna över filmerna.

## Utförande

Jag antog att människor skulle ändra sitt beteende när de såg en kamera och ett stativ på platsen. Även om några uppenbart *ser* och tar hänsyn till kameran på videoklippen så utgår jag ifrån att de flesta i försöket rör sig som de hade gjort även om kameran inte hade varit där. Platsens storlek och antalet människor kan ha haft en avdramatiserande effekt på personerna som var där och det kanske hade haft en annan påverkan om platsen hade varit mindre och med mindre rörelse. Att kameran var förhållandevis liten och att jag gick en bit bort ifrån stativet när den filmade tror jag kan ha varit till fördel för experimenten.

Vinden gjorde sig ibland påmind i mikrofonen där vissa av klippen har ett brus som överröstar och distorderar omgivningens ljud. Det ljud man hör på vissa av klippen är alltså ibland långt ifrån de ljud som jag uppfattade på platsen.

Time-lapse experimentet var det som var svårast rent tekniskt. Det tog flera tagningar innan jag lyckades hitta rätt inställningar i kameran och varje tagning tog lång tid. Flera av tagningarna fick kasseras för att det var för långt mellanrum mellan tagna bilder eller för att blixten hade aktiverats och speglade sig i glasrutan framför

kameran. De över 4000st bilder som tog under den dagen vara också svåra att hantera praktiskt eftersom de krävde mycket utrymme och minne från redigeringsprogrammet.

## Klipp och redigering

Jag använder programmet *Final Cut Pro* för att redigera materialet som jag samlar in. Redigeringen och textning försöker jag hålla så minimalistiskt och återhållen som möjligt för att försöka sätta upplevelsen av filmen främst.

## Resultat

Filmerna från experimenten visade väntade värden, men samtidigt exponerades de praktiska svårigheterna kring film och att på en offentlig plats.



Figur 7. Stillbild från timelapse filmen. St:Johannesplan Malmö. (Carl-Johan Banck 2016-01-12)

### Timelapse

Längd 3:03min

Tanken bakom metoden är att den ska visa rörelsemönster. I filmen från försöket kommer det fram hur strömmarna av människor och bussar rör sig över platsen. Filmen visar samtidigt hur det flödet ändras under dagen, något som kan var intressant att ha i beaktning vid planering och gestaltning av en plats.

Rörelse på platsen: (1:20-1:30) jämfört med (1:30-1:40)

Det finns några punkter i försöken som skulle förbättrats om jag inte hade haft tidsbrist. Om jag hade haft mer tid så skulle jag sätta upp fler försök från andra vinklar av platsen för att få mer material att analysera. En sak till som kan göras bättre är att filmen har för få stillbilder och för långt tid mellan bilderna vilket leder till att filmens hastighet upplevs som för snabb. Detta i sin tur gör det svårt att urskilja detaljer på en nivå som jag önskar.

En klocka som visar tid och datum infogat i filmen hade också varit att föredra för enklare kunna koppla händelser precis till tiden.

Men trots det så visar enligt mig filmen från *timelapse-försöket* att metodens tillgång ligger i att fånga strömmar och processer. Den registrerar hur människor rör sig över

platsen, vart de stannar eller sätter sig ned, den visar och på ett enkelt sätt hur trafiken inverkar på strömmarna av cyklister och fotgängare. Metoden visar var och när flest människor rör sig över platsen samtidigt som den anonymiserar den enskilda individen.

Filmen visar även att metoden kan användas för att analysera andra viktiga processer, som hur solen rör sig över platsen. Andra analyser som skulle kunna vara intressanta att undersöka med den här metoden är hur vatten/snö rinner undan och vart det samlas på en plats. Ytterligare ett område där jag anser att metoden skulle kunna användas är att utvärdera belysning på platsen, och hur rör sig människor i förhållande till belysningen?



Figur 8. Stillbild från tidsperspektivet. St.Johannesplan Malmö. (Carl-Johan Banck 2016-01-12)

### **Tidsperspektivet**

Längd 2:29Min

Metoden var menad till att accentuera ljudet på platsen, vilket jag anser att filmen från försöket gör. Man hör ljuden från människor som pratar (0:30), från bussarna (1:55), från vinden (1:42) och fåglarna (2:06), och dessa ljud skapar tillsammans en bild över akustiken på platsen och säger samtidigt något om skalan på platsen.

Om jag hade haft tid till att göra om försöket så skulle jag använt en bättre mikrofon under inspelningarna. Jag anser att det brusiga ljudet till filmen stör litet och att ett förfinat ljud hade gynnat upplevelsen av filmen. Trots det så anser jag att filmen fångar platsen ambients och skapar ett sammansatt dokument av platsen.

Experimentet visar att filmen kan vara ett snabbt sätt att registrera omgivningen på en plats. Ljudet i filmen gör att man kan höra platsens material resonera med omvärlden, man kan höra hur vinden påverkar växtlighet, hus och annat som den tar sig över. Filmen visar också på ett levande sätt hur ljus reflekteras i materialen på platsen. Av att filma med den här metoden får man ett ärligt svar på hur människor använder platsen.

(Länkar till filmerna finns under kapitlet; bilagor.)

## Avslutande diskussion och reflektion

Det här arbetets breda jämförelse mellan illustrativa medier i teorin och de praktiska försöken följt av en diskussion kring filmen, har lett till slutsatsen att filmen är ett utmärkt komplement som inventeringsverktyg för landskapsarkitekten. Den teoretiska delen ökade min förståelse för film och vad den kan bidra till i ett nytt arbetssätt för att inventera och analysera processer och omgivningar. Jag anser att en vidareutvecklad praktisk arbetsmetod kring filmen skulle kunna leda till bättre arkitektur.

För att först återkoppla till litteraturstudien vill jag diskutera och sammanställa resultatet ur den. Jag menar att den visar på att kameran och skissen fortfarande har unika värden som inventeringsverktyg. Mycket tyder på att själva skissandet ger starkare minnesbilder över platsen än de andra medierna. Processen ger material till din egna bildvärld som när som helst går att komma åt och genom det ta fram bilder som kan användas som referenser.

Gällande fotografiet har det en tilltalande enkelhet och direktet. Sontag argumenterade för att fotografier är mer minnesvärda än filmer, något som jag kan vara beredd att hålla med om. Men kanske är det viktigare, i dokumentations processen för landskapsarkitekter, att skapa användbart material än att ta minnesvärda bilder.

Filmexperimenten gav mig en inblick i filmens potentiella roller som redskap på flera plan i det praktiska arbetet som landskapsarkitekter utför. Arbetet visar att det finns en plats för filmkameran tidigt i arbetsprocessen som skissverktyg för att fånga stämning och rumslighet, då vår egen förståelse av platser och omgivning är en grundläggande del i det arbete vi utför. Den skapande processen som inventeringen faktiskt är, fördjupade min kunskap kring platsen och är ytterligare ett incitament för att använda filmen som inventeringsverktyg.

Filmen kan också användas i medskapandeprocesser som ett dialogverktyg. Det är enkelt att ta till sig film som betraktare och det gör film till ett utmärkt medium för att skapa diskussioner kring ett ämne eller en plats. Där arkitekturplaner och ritningar ofta kräver en viss utbildningsgrad för att begripa fullt ut kan filmen fungera som en brygga för förenklad kommunikation, något som skulle bidra till en mer demokratisk process.

Det finns en risk att filmen blir ett manipulativt verktyg i det att filmarens person avspeglas i filmen. Precis som med andra medier är det viktigt att vara kritisk, både som filmare och som betraktare.

Genom mitt arbete har jag försökt att visa på filmens styrka som ett verktyg för att registrera processer. I det ena av mina två försök skildrade metoden människors rörelse och dygnets rytm över ett torg. Men det fångade samtidigt dimman och molnen som gled över platsen, en process som jag inte avsåg att få på bild men som visade sig efter redigeringen.

Det andra var ett montage av sekvenser som fångade bild, tid och ljud från olika vinklar av platsen, ett sätt att närma sig den med filmen som substitut för skisspennan eller kameran. Redigeringen av filmen visade hur viktiga ljudbilderna från filmerna var för analyserna av platsen. Ljudet från platsen sätter den i sin kontext samtidigt som den alltid berättar något om rummets kvalitéer.

Det var intressant att försöket visade mig mer än vad som var min tanke när jag regisserade försöken, det var något som skapade nya idéer och frågeställningar om vilka andra processer som kan skildras med filmen.

Frågeställningarna i det här arbetet var om landskapsarkitekten kan använda den rörliga filmen som instrument för att dokumentera och analysera fysiska platser, samt att undersöka vilka aspekter filmen kan fånga på en plats som inte andra illustrativa medier visar. Kan filmens intryck ge en djupare förståelse för en plats och skulle detta i slutänden kunna leda till bättre gestaltning?

Jag anser att det finns vinster för landskapsarkitekten, och även andra som vill skaffa sig en djupare förståelse för en plats, att vidareutveckla en metod med filmkameran. Jag menar att filmen som medium har visat, genom analyser av försöken, att den har kvalitéer som inte andra illustrativa medier har. Mina försök visade också skeenden som inte hade syntts om försöken istället hade genomförts med de jämförda verktygen.

Diskussionen i det här arbetet har behandlat filmens potentiella roll i det praktiska arbetet. Jag har lärt mig om förhållandet mellan film och fysiska platser, och det har hjälpt mig att närma mig ett nytt verktyg.

För analyser av enskilda såväl som gemensamma processer på en plats är filmen ett medium som skapar ett sammansatt dokument som inga andra illustrativa medier kan forma ensamt.

## Referenser

### Tryckta källor:

Jenninger, Claes (2005) *Rörliga bilder*. Malmö: Liber AB

Nordmark, Dag (1976) *Bildspråkets betydelser*. Stockholm: Pan/Nordstedts

Sontag, Sonja (1981) *Om fotografi*. Stockholm: Pan/Nordstedts

Zell, Mo (2008) *The architectural drawing course* London: Barrons educational plc

Barthes, Roland (1982) *Camera lucida*. New York: Hill and Wang

Farsø, M. (2013): *Landskabsbyens æstetik. En undersøgelse af filmmediet som redskab til belysning af forstadens omgivelser*. Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning, Københavns Universitet, Frederiksberg. 239 pp

Chylinski, Ryan (2013) *Time-lapse Photography: A Complete Introduction to Shooting, Processing, and Rendering Time-lapse Movies with a DSLR Camera*. Pennsylvania, USA

Karlsson, Ida (2007) *Fotografiets betydelse för människan*. Konstfack.

Nord, Lennart. Och Birgerstam, Pirjo (1997) *Skissandet som didaktiskt fenomen. Pedagogiskt utvecklingsarbete nr 34*. SLU Uppsala

Bergene, Lena (2009) *Skissen och skissandet – landskapsarkitektens arbetsverktyg*. SLU Alnarp

Eriksson, Jonas (2014) *Ut och skissa! –skapande formstudier som väg till plaskännedom*. SLU Uppsala

### Elektroniska källor:

Project for public spaces hemsida (2016-02-26) Whilliam H. Whyte, tillgänglig via:  
<http://www.pps.org/reference/whyte/>

Bilagor:

Banck, Carl-Johan (2016) Timlapse – St:Johannesplan. tillgänglig via:  
<https://youtu.be/jkRg4jqppqI>

Banck, Carl-Johan (2016) Tidsperspektiv - Inventering av en plats:  
tillgänglig via:  
[https://youtu.be/SCYYPZ\\_qwxI](https://youtu.be/SCYYPZ_qwxI)